

מהואוהושן

יוצא לאור ע"י מכון אבני הושן

חידושי ושיעורי מורינו
הגאון רבי שמואל ניימאן שליט"א
אב"ד אבני הושן – מאנסי

יב

פרשת וישב | תשפ"ב

מוקדש לרפואת מרן שמואל בן שרה פערל

עניני הפרשה

השגחה שבתוך ההסתרה

נס הצוכה השגחה שבתוך ההסתרה

הם נשתכחו התורה והמצות מישראל, ואף על פי כן נענשו עונש גדול, כי ארבעת בני חשמונאי הזקן והצלחתם, נפלו ביד אויביהם בחרב, והגיע העונש בסוף למה שאמרו רז"ל (בבא בתרא ג' ע"א) 'כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא', שנכרתו כלם בעון הזה, ... כל זרע מתתיהו חשמונאי הצדיק לא עברו אלא בעבור זה שמלכו ולא היו מזרע יהודה ומבית דוד, והסירו השבת והמחוקק לגמרי, והיה עונשם מדה כנגד מדה, שהמשיל הקדוש ברוך הוא עליהם את עבדיהם והם הכריתום' ע"כ.

וכן בספר 'יוסיפון' מאריך רבות בענין הזה, האיך שבמלחמה הרווחת לא היה ניצחון כל כך לבני חשמונאי, ועיקר הנס היה בבית המקדש, שסלקו את יד הזדים משם וזכו להדליק את המנורה בטהרה מפך שמן זית זך כשר ומהודר שנשאר בדרך נס, ועוד היה בהם נס שדלק במשך שמונת ימים וכנ"ל. והנה לפי זה יוקשה, במה שתיקנו לנו חז"ל לעשות פרסום גדול מזה הנס שלא היה בשלימות, הלא דם יהודי נשפך כמים בימים אלו וגם בני חשמונאי הצדיק בתוכם. ואכן בודאי מובן שיש לעשות זכר לנס שהיה במנורה שדלקה שמונת ימים, ואכן בעבור כך אנו מדליקין את המנורה במשך שמונת ימים לזכר הנס דמנורה, אולם למה הדגישו חז"ל לפרסם זאת ברבים ולהדליקה מבחוץ ברחובה של עיר, הלוא בפשטות זה לא היה נס בשלימות.

יש שני מיני נסים שעושה הקב"ה לישראל

והנראה לומר בזה, דהנה יש שני מיני נסים שהקב"ה עושה לבניו אהוביו, האחד היא נס רגיל, והיינו שיש צער ומצוק לישראל ומושיע אותם

נס חנוכה

והנראה בביאור הדבר, דהנה ידוע מאמרם ז"ל (שם כ"א ע"ב) 'מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמוניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשננסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה'.

בעצמיותה של מלחמת חשמונאי היה גם מפלה לישראל

והנה כד נעייין הטיב בספרי קורות העיתים מהימים ההם, נראה שעיקר הנס היה בענין בית המקדש, שסלקו את יד הזדים משם ע"י מעטים שנצחו את הרבים, וזכו להדליק את המנורה בטהרה מפך שמן טהור שנשאר בדרך נס, וגם שהיה בהם הנס הגדול שדלקו הנרות במשך שמונת ימים. אולם בכלליות המלחמה שהיה בין בית חשמונאי ליוונים הרי היוונים הרשעים הרגו רבים מבני, ואכן גם מבני חשמונאי נהרגו, ועוד יותר שהיו עוד מלחמות רבות לאחר הנס חנוכה אשר בהם נהרגו רוב בני חשמונאי, עד שלא נשאר צאצאים מהם.

וכדברי הרמב"ן על מאמר הכתוב (בראשית מ"ט, י) 'לא יסיר שבט מיהודה' ... 'ואמר "לא יסור" לרמוז ... אבל מעת שיחל להיות ליהודה שבט מלכות, לא יסור ממנו אל שבט אחר, וזהו שנאמר (דברי הימים ב' ג' ה) 'כי ה' אלוקי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו' ... וזה היה עונש החשמונאים, שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא

דקדוקי המקרא בענין יוסף הצדיק

בתורה הקדושה בפרשתו בענין יוסף הצדיק, כאשר רצו אחיו בתחילה להרגו, וראובן לא הסכים לזה, כתוב (בראשית לז, כא - כב) 'וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש. ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו'. וצריך ביאור כוונת הכתוב בדברי ראובן 'השליכו אותו אל הבור הזה', הבור הז'ה דווקא. ועוד נעייין בה, דהנה בבעל הטורים על מאמר הכתוב (הלן פסוק כד) 'ויקחהו וישלכו אתו הברה והבור רק אין בו מים', אומר וז"ל: והבור רק. ב' במסורה הכא, ואיך כי לא דבר רק הוא. שלא היה הבור ריקן שהרי היו בו נחשים ועקרבים, מים אין בו אבל יש בו נחשים ועקרבים וכו'. וצריך ביאור בעומק כוונתו בזאת המסורה.

סמיכת שני דרשות של רבי תנחום להדדי

ובשלישית נתבונן בענין, דהנה על מאמר כתוב הזה, איתא בש"ס (שבת כ"ב ע"א) 'ואמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב (בראשית לז, כד) והבור רק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו' ע"כ. והנה קודם לכן בסמוך לאותה דרשה, מובא עוד דרשת רבי תנחום בענין נר חנוכה 'אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום, נר של חנוכה שהניחה למעלה מכל אמה פסולה כסוכה וכמבוי'. ובעי הבנה בסמיכות שני הדרשות אלו להדדי.